

Klic TRIGLAVA

LETO VIII.

17. JANUARJA 1955.

ŠTEV. 157.

VROČE JE

Ko je mraz najhujši, je Milovanu Djilasu že drugo leto najbolj vroče. Lani so ga v januarju vrgli iz Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije zaradi člankov v BORBI in NOVI MISLI, letos pa mu grozi soje = nje po kazenskem zakonu, češ da je mazal zunanji ugled države. Vladimir Dedijer mu bo delal družbo.

Nekam presenetljivo je leto dni stari prepir spet izbruhnul na dan. Ugibanja o vzroku bodo neizbežno upoštevala, da je Tito daleč v Birmi. Ali je Kardelj izrabil priliko, ko vlada, ne da bi mu kdo gledal na prste, ko sta Tito in Ranković zdoma, da obračuna z Djilasom, ki ga že dolgo ni mogel trpeti?

Že v teku lanskega leta sta odletela iz skupščine dva poslanca, ki sta bila znana kot Djilasova prijatelja. Partijski mlini so torej počasi mleli in izločali pleve ter je morda povsem slučajno, da je bil Dedijer klican pred inkvizicijo (kot se je izrazil), prav ko je Tito odnesel pete.

Dedijer ima mnogo znancev na Zapadu in knjiga TITO SPEAKS ga je na = pravila za majhno znamenitost. Nič bolj naravnega ni torej, da se je skušal opreti na Zapadu, ko so se mu spodmaknila tla pod nogami. Če molčim, je najbrže modroval, me bo partija pogubila. Če zakričim in pritegnem pozornost Zapada, se bo partija morda ustrašila. Djilas podobno ni imel kaj izgubiti. Zaklical je torej na pomoč na edini način, ki mu je k sreči še ostal odprt: preko zapadnega tiska.

Kako so morali titovci škripati z zobmi, ko so opazili, da sta Djilas in Dedijer daleč prekosila Tita in njegovo indijsko potovanje, kar se tiče pozornosti v svetu! Marsikateri rdeči funkcionar je nedvomno zaklel, ko se mu je kolcnilo po zlatih "administrativnih" časih, ko je bila UDBA vse bolj živahna in zapadnih dopisnikov ni bilo v Beogradu. Toda nazaj ni poti. Vse preveč so trobili o demokratizaciji in decentralizaciji ter so nekoliko celo sami sebe prepričali, da je red sedaj boljši kot preje. In ker so toliko dali na stike z Zapadom, morajo sedaj požirati posledice.

Čeprav je zaradi teh stikov Tito zadnja leta pridobival na veljavi in ameriški dolarji so v precejšnji meri držali vlado pokonci, Tito vendar ni iznašel cedila, ki bi puščalo misli in stike le v eni smeri in le tako, kot bi bilo njemu všeč. Stiki z Zapadom so okužili visoke glave. Djilas in Dedijer, stara partijca, sta videla, da bi bilo lahko v Jugoslaviji boljše. Izprevidela sta nesmisel oblasti, ki je sama sebi namen. Ironija je v tem, da sta jo sama pomagala vzpostaviti in da ju zdaj lahko tolče z istim zakonom, za katerega sta nekoč glasovala, kot je opomnil nek titovski vir.

To bo tudi drugim dalo misliti. Čeprav njune izjave v domovini niso znane drugače kot v spakedrani obliki titovske propagande, bo odmev zelo zdrav. Djilas sicer ne vleže za sabo organiziranih množic. A kolikor bo pomagal razpihati v glavah težečo totalitarno meglo, bo dobro. In po drugi strani je režimu sladko poplačal za vse hvalisanje o zvezah z Zapadom.

Ta je namreč glasno reagiral na vse to. Ne samo da je tisk nekoliko pametneje in stvarneje spet videl Jugoslavijo in njeno diktaturo, ampak so postali vznemirjeni tudi zapadni socialisti, saj si sam tajnik angleške laburistične stranke prizadeva dobiti vizo, da bo prisostvoval sodnemu procesu, če se zanj odloči preiskovalni sodnik, ki je zasliševal Djilasa in Dedijerja.

Prav ta odmev pa je dal misliti tudi samemu Kardelju v Beogradu in Titu na Indijskem oceanu. BORBA je namreč šele zdaj objavila Kardeljev govor pred norveškimi socialisti lani novembra, kjer je Kardelj razlagal globino spora z Moskvo. In v tem članku-govoru beremo dejansko isto, za

čemer stremi Djilas; Kardelj je namreč v tujini izjavil, da politični monopol komunistične stranke ni trajna nujnost in da jugosl. politični sistem ne vztraja na tem, da bi za vedno prepovedal ustanavljanje političnih strank, čeprav ni govora o povratku "klasičnih oblik buržoazne demokracije", tj. političnih strank, kot jih poznajo na zapadu. Tako je razlika med Djilasom in Kardeljem dejansko samo v času. Djilas zahteva spremembo zdaj, ker vidi gospodarsko stvarnost države; Kardelj šanja o bodočnosti, ker bere marksistično teorijo partije. Je pa treba poudariti zanimivost, da je Kardeljev govor za tujce bil primeren šele po dveh mesecih za domačine... Nekaj se je torej moralo zgoditi. Morda nam to pojasni v neki meri tiskovna konferenca v Kalkuti. Tam je v imenu Tita izjavil Koča Popović, da "maršal" ni bil vprašan za svet glede obtožb proti heretiko = ma. Namignil je še, da ni nujno, da bi preiskovalnemu postopku moral nujno slediti tudi sodni proces. - Ker ni verjetno, da bi Kardelj ne bil s Titom v dnevnem stiku glede cele zadeve, utegne biti to le izgovor. Prave vzroke pa bo pokazala bodočnost.

'UDARIL BOM PASTIRJA...'

Kakor stvari na Koroškem zdaj stoje, kaže, da prof. Tišler noče znova prijeti za krmilo, dokler se ne reši v načelu odnos med Nar. svetom in Mohorjevo družbo. Ker je narod politično prebujen, je vprašanje manjšine treba zdaj reševati s političnimi sredstvi. Slovenskega vprašanja na Koroškem zdaj ni mogoče več reševati s Slovenskimi večernicami ali molitvenimi bukvicami, kot je to bilo primerno za Družbo pred petdesetimi ali več leti. Zato je zgrešeno, da je politični tednik prišel v tako odvisnost od cerkvene bratovščine - Moh. družbe -, nad katero bdi nemški ordinariat, ki je poznan po svojih zaslughah za germanizacijo. Če tako zagovarjamo ločitev politike od versko-kulturnih zadev, moramo seveda tudi upoštevati opozorilo, da potem Moh. družba ne more podpirati političnega Narodnega sveta. Zato smo pa že pred časom opozorili, da je stvar ameriških Slovencev, da oni premislijo, če tako izključujoča oblika njihove pomoči, kot so jo doslej pošiljali Družbi, še služi v najbolj učinkoviti meri koroškemu slovenstvu. Toda iz enostavnega razloga slovenske solidarnosti, v borbi za svoj biti ali ne biti, pa smemo vendar pričakovati, da politični slovenski NAŠ TEDNIK-KRONIKA ne bo imel v tiskarni slovenske Mohorjeve družbe manj ugodnosti, kot bi jih bil deležen v nemški tiskarni!

Tako je torej naloga Narodnega sveta, da bi uredil odnose z Družbo. Sami se ne bodo uredili in Mohorjani ne kažejo znakov, da bi popustili. Pri tem stojimo pred enostavnim vprašanjem: kaj more obglavljeni Svet brez predsednika - storiti? Videli smo rezultate zadnjih sedmih mesecev ko je bil dr. Tišler na dopustu...

Pametna rešitev je le v tem, da čreda spet dobi pastirja, da dr. Tišler spet prevzame vodstvo. Bilo bi tragično, če bi klonil pred peščico klevetnikov, ko ga niso mogli zlomiti niti nacisti niti ne komunisti! Seveda pa potrebuje predsednik aktivne podpore članov Narodnega sveta. Takšna podpora pa nima nobene vrednosti, če je dana profesorju samo med štirimi očmi, na seji ali na zborovanju pa - rep med noge!

Celotne problematike vendar ni mogoče rešiti naenkrat. Zdaj se nam zdi najbolj važno to, da se Narodnemu svetu z vrnitvijo predsednika najprej omogoči delo. Ko bo telo spet dobilo svojo glavo, potem bo mogoče reševati tudi ostala vprašanja. Pa naj bo to odnos do Mohorjeve družbe, odvisnost NAŠEGA TEDNIKA ali pa enostranska pomoč ameriških Slovencev.

A kot že rečeno, dr. Tišler kljub še tako silni volji ali sposobnosti, vsega tega ne zmore sam. Imeti mora dejansko podporo - in to mu brez dvoma dolgujejo člani Narodnega sveta.

KLIC TRIGLAVA je sicer zaradi te koroške razprave žel tu in tam malo zamere, zlasti, češ da je stvar prikazal preveč osebno. Zamera gori ali doli, za svojo dolžnost smatramo, da na probleme opozarjamo, ko jih je še mogoče rešiti. Kakorkoli pa smo vse to gledali, smo videli, da ljudje sestavljajo organizacije in ljudje povzročajo probleme. In spet jih morejo rešiti samo ljudje. Sami se ne bodo, če ne bodo ljudje stopili vkup in se zmenili. Potrebno pa je zaupanje

- KLIC TRIGLAVA

53, Bucks Hill, Chapel End,
Nuneaton, Warwickshire

Izhaja 1. in 3. ponedeljek v mesecu.

Fran Erjavec:

PRVI DECEMBER

Prvi december je bil naš uradni državni praznik v spomin na naše zedinjenje dne 1.12.1918. Namenoma podčrtujem besedici "uradni" in "državni", kajti mislim, da bi težko govorili o resničnem ljudskem, narodnem prazniku, kakršen je n.pr. pri Srbih Vidovdan ali pri Francozih 14. julij. Res je, da so objavljali ob tej priliki vsi naši listi spominske članke, in da so se vršile razne spominske proslave, toda ljudstvo je ostajalo do njih precej hladno. Vsi ti slavnostni članki so postajali vse bolj prazne fraze in obračljivi klišeji. Danes gre večina našega emigrantskega tiska molče preko tega dne, če se ga pa spominja, ponavlja zopet samo prazne fraze, a nekateri bruhajo proti njemu celo neprikrito mržnjo.

Vem, da bodo te ugotovitve nekaterim iskrenim rodoljubom neprijetne, toda zaradi tega si še ne smemo zakrivati resnice. Mislim, da je bilo v preteklosti neravnost usodno za nas, da smo se posluževali in skušali graditi bolj na fraze kot na realno resnico. Glede na to bi bil pač že čas, da hladno, sine ira et studio, analiziramo tudi "prvi december" in napravimo vsaj iz dosedanjih trpkih izkušenj potreben pouk. To je tem potrebnejše, ker doživljamo od strani demagogov o njem vsak dan drznejše falzifikacije.

Državno ali narodno zedinjenje?

Prvi december pomenja za vse jugoslovanske narode brezpogojno enega najvažnejših zgodovinskih datumov, preko katerega ne bo mogel nikoli iti nihče, pa naj misli o njem kar hoče. Ako govori o njem resen človek, bi se torej nikakor ne smel zadovoljevati s samimi golimi frazami ali si v zvezi z njim še manj dovoljevati le demagoške falzifikacije. Potrebno je vsekakor, da se trezno vprašamo, kaj prvi december za nas sploh znači, kako je do njega prišlo in kakšne so bile njegove posledice.

Torej - kaj nam znači prvi december? Vsekakor ne tisto, za kar so nam ga hoteli uradno vedno predstavljati, to je izvršitve našega "narodnega in državnega edinstva". Da, on je pomenjal in pomenja za nas državno zedinjenje Slovencev, Hrvatov in Srbov. Tega ne more osporavati nihče, kajti tega dne je postala Jugoslavija državno-pravno dejstvo, pa naj bo to komu prav ali neprav. Za nas vse pomenja torej ta dan vsaj velik zgodovinski dogodek, a za vsakega, ki še veruje v Jugoslavijo in jugoslovanstvo, mora pomenjati tudi enega najznamenitejših dni naše zgodovine.

Drugače je seveda z narodnim zedinjenjem. Zgodovinsko dejstvo je namreč tako, da je geslo o narodnem edinstvu SHS pristen plod hrvatske romantike. Rodil je to geslo hrvatski ilirizem (Gaj), nanj je gradila ves svoj politični in kulturni koncept Strossmayerjeva generacija in Hrvatje so bili, skupno z bratom Radić, v desetletju pred prvo svetovno vojno tudi njegovi najglasnejši oznanjevalci. Res je, da se Hrvatje že skoro dve desetletji zaletujejo iz enega ekstrema v drugega in so za časa A. Starčevića in pozneje po "prvem decembru", preklinjali ono, kar so poprej prav oni oznanjali, toda to še ne spreminja zgodovinskega dejstva, da so očetje ideje narodnega edinstva oni, da so jo vzdrževali oni nad sto let in - bogve, ako ne bodo jutri zopet oni njeni najglasnejši propagatorji. Slovenci smo bili v vsej svoji politični zgodovini trajno in iskreno naklonjeni jugoslovanstvu, toda do hrvatskega gesla o "narodnem edinstvu" SHS nismo bili le precej rezervirani, temveč so ga celo gladko odklanjali ravno vsi naši največji duhovi od Prešerna do Cankarja. Še jasnejše je bilo to pri Srbih. Oni se v preteklosti z jugoslovanstvom skoro sploh niso bavili, ker so imeli preveč brig

(Ta članek je namenil avtor za prvi december, a se mu je radi nepredvidenih ovir zakasnil. Ker pa ostane zaradi svoje tehtne vsebine trajno aktualen, ga objavljamo naknadno. Ur.KT.)

z osvobojevanjem in zedinjevanjem svojega lastnega naroda. Šele ko je postal v začetku sedanjega stoletja dovolj utrjen njihov lastni državni obstoj, je sprejela jugoslovansko idejo tudi srbska intelektualna mladina, a politiki so se začeli z njo resno baviti šele postopno po balkanskih vojnah, dokler je niso potem po izvršitvi državnega zedinjenja SHS v celoti sprejeli tudi oni.

Morda leži celo prav v tem velik del vse naše tragedije, da so sicer tako realistični Srbi sprejeli tako popolnoma nerealno hrvatsko geslo. Kajti dejstvo je to, da SHS že skoro tisoč let nismo več en narod nego trojica ali četvorica tesno sorodnih narodov, torej rodni bratje. Toda kulturno in politično že jasno diferencirani narodi se etnično ne morejo več stapljati temveč samo le še dalje izgrajevati svojo individualnost, bodisi v lastnih državah bodisi zedinjeni v eni. Glede na to mislim, da je bilo prvo decembersko zedinjenje za nas vse pač edino rešilno, kolikor se je nanašalo na politično, državno zedinjenje, a da smo njegove pozitivne rezultate uničili sami, ker smo hoteli nasilno in protinavarno izvesti tudi hrvatsko romantično frazo o narodnem zedinjenju. To - mislim - bi nam moral biti prvi pouk, ako razmišljamo o prvem decembru.

Edina rešilna pot

Drugo vprašanje, ki se nam postavlja, je to, zakaj je prišlo do prvega decembra. O tem bi bilo treba sicer napisati posebno razpravo, vendar mislim, da bi se dalo tudi na kratko reši tole: prvič, ker je zdrav politični genij naših narodov že tri generacije pravilno čutil, da more biti glede na geopolitični prostor, na katerega nas je postavila usoda, politično zedinjenje nam vsem edina trajna rešitev, a drugič, ker bi zlasti mi Slovenci in Hrvati že 1.1918. doživeli pravo narodno katastrofo, ako bi se ne bili rešili v Jugoslavijo.

Kar se tiče preteklosti, Srbom ni bilo težko misliti na osvobojevanje njihovega naroda, ki je živel še pod turškim jarmom, ker so imeli nasproti sebi že gnilo in v razpadanju se nahajajočo Turčijo in je zaradi tega mogla tudi uradna srbska politika pripravljati in izvesti osvobojevanje dotičnih ozemelj. Mnogo težje je bilo to že glede Bosne in Hercegovine, a glede Vojvodine sploh popolnoma drugače. Vsi Srbi so pač mislili in morali misliti na zedinjenje s svojimi vojvodinskimi brati, toda tu so imeli nasproti sebi moderno evropsko velesilo, Avstro-Ogrsko. Zaradi tega so o Vojvodini lahko govorili na banketih, o njej so lahko prepevali pesniki in zanjo se je navduševala mladina, toda za uradno politiko to vprašanje še sploh ni moglo biti aktualno. Še jasnejše je bilo vse to pri Slovencih in Hrvatih. Pri njih je resda mogla postajati jugoslovanska ideja vse dominantnejša, vendar je ostajala vkljub temu samo ideal, neki daljnji cilj, ter se je mogla omejevati samo na "kulturno vzajemnost" in na "gospodarske zveze", ni pa še mogla prihajati v sfero konkretnih političnih razmotrivanj.

Glede na vse to je bila v poslednjem desetletju pred prvo svetovno vojno pač ustvarjena pri vseh jugoslovanskih narodih neka psihološka predispozicija za zedinjenje, zanesenjaška mladina se je bavila lahko celo z revolucionarnimi načrti, toda nihče še ni tega zedinjenja pripravljajl konkretno, mogli bi reči "tehnično". Rekli bi lahko še več: vsi smo se navduševali za "svoje brate", toda skoro nihče še ni teh "bratov" tudi proučeval. Mislim, da prav nič ne pretiram, ako trdim, da je poznal povprečni slovenski izobraženec mnogo bolje Nemce nego Srbe in povprečni Srb bolje Arnavte nego Slovence. Ko je potem izbruhnila prva svetovna vojna, smo bili na zedinjenje pač vsi bolj ali manj psihološko pripravljani, razmeroma zgodaj smo tudi instinktivno začutili, da je napočil veliki zgodovinski trenutek našega zedinjenja in da leži samo v tem zedinjenju naša skupna rešitev, toda dejansko ni bil na to nihče dovolj "tehnično" pripravljen. Glede na to je bilo treba vse šele na hitro roko nekako improvizirati.

In pri tej improvizaciji so odigrali vsi jugoslovanski narodi svoje velike zgodovinske vloge. Slovenci smo v teku prve svetovne vojne

organizirali in vodili vprav veličastno borbo za zedinjenje znotraj vse Habsburške monarhije, Hrvatje so s svojimi najjasnejšimi političnimi glavami (Trumbićem in Supilom) započeli in izvedli sijajno diplomatsko borbo v emigraciji, a Srbi so svojimi strašnimi žrtvami, z vojaškim heroizmom in že s samo svojo državno eksistenco omogočili uspehe prvim in drugim. Žal so se pa odigravali dogodki prehitro in navedene borbe so tako absorbirale vse sile vseh treh, da še tudi sedaj ni mogel nihče nadoknaditi poprej zamujenega in zadostno "tehnično" pripraviti našega zedinjenja. Ta nedostatek je bistro začutil edino Supilo (zaslu = til ga je tudi Pašić), toda zopet je imel prav Trumbić, ki je zastopal stališče, da bi mogli z razpravljanjem o tehnični izvedbi našega zedinjenja samo izgubiti iz rok edinstveno zgodovinsko priliko svojega zedinjenja in rešitve. Na ta način smo mogli samo z veličastnimi in skrajnimi napori vseh treh narodov doseči jeseni l.1918. svoj cilj in se osvoboditi, toda - "tehnično" še vedno popolnoma nepripravljeni. Ako hoče danes kdo, zlasti velik del Hrvatov, prikazovati ta razvoj drugače, potem samo ponareja notorična zgodovinska dejstva.

Hrvatski Sabor in Narodno Vijeće

Za Srbijance in preko njih posredno tudi za ostale Srbe ta tehnična nepripravljenost še ni bila tako usodna, ker so imeli svojo mednarodno priznano vlado in sploh vse attribute zmagovite države, zato tudi o njihovem osvobojenju ni moglo biti nobenih resnih dvomov. Toda čisto drugačna je bila stvar pri Slovencih in Hrvatih, katerih osvobojenje je bilo mednarodno do zadnjega v veliki negotovosti. Prvo usodno dejstvo pri njih je bilo to, da je bilo Narodno veće ustanovljeno šele nekaj dni pred osvobojenjem (8.oktobra) in zato ono sploh ni moglo več pripraviti osvobojenja in zedinjenja. Najinteresantnejša ironija pri tem je bila pa ta, da so Narodno vijeće zahtevale že dovolj zgodaj prav vse slovenske in hrvatske politične stranke (pri Hrvatih radi Čevci, starčevićanci in socialisti), toda do zadnjega trenutka se mu je upirala - hrvatsko-srbska koalicija, ne zato, ker bi bila morda nasproti zedinjenju temveč iz golega kratkovidnega oportunističnega strankarskega egoizma. Vkljub temu so pa sam akt osvobojenja s formalno pravne ga vidika izvedli samo Hrvatje, pri katerih je njihova kompetentna legalna politična reprezentanca, to je hrvatski Sabor, dne 29.10.1918. so glasno sklanil prekiniti vse dotedanje državno-pravne zveze z Avstro-Ogrsko in s Habsburško dinastijo, zediniti se s Slovenci in Srbi v skupno državo in prenesti svoje prerogative na Narodno vijeće. Slovenci smo po pravici veljali za najboljše organizatorje izmed vseh jugoslovanskih narodov, zato je naravnost neverjetno, kako diletantsko smo izvedli svoje osvobojenje: Ivan Hribar je sklical za 29.oktobra v Ljubljano veliko narodno manifestacijo, posamezni govorniki so proglašali o osvobojenju in s-h-s zedinjenju, toda "pozabili" smo postaviti celo vladno in dejansko so ostale še nekaj dni na svojem mestu vse stare avstrijske oblasti. Srbska vojska je prispela šele 1.12.v Beograd in potem šele 11.novembra prekoračila Savo in Donavo ter prodirala dalje v Vojvodino, Srem in Bosno.

Dejstva so torej popolnoma jasna, mnogi jih še sami dobro pomnimo in Hrvatom jih je do poslednjega detajla objektivno popisal njihov lastni politični zgodovinar J.Horvat. Radi tega človek kratko in malo ne more razumeti, kako morejo biti ravno neki Hrovati, ki hočejo veljati še za politično poštene, tako drzni, da grede preko vseh teh zgodovinskih dejstev in govore o nekem srbskem "imperializmu" in "militarizmu", ki da jih je tedaj baje nasilno natiral v "Veliko Srbijo". Hrvatom so začeli potem zadnje čase slediti tudi nekateri Slovenci in govoriti o neki namišljeni proglasitvi "slovenske države", dčim dejansko na kako tako državo tedaj še vrag ni niti pomislil, temveč se je govorilo in delalo izključno samo za Jugoslavijo.

(Zaključek prihodnjič. -
Po dogovoru z RADIKALOM)

STISKA V JUGOSLAVIJI

Šestdeset milijard dinarjev, ki jih je jugoslovanska vlada letos predvidela za povzdigo kmetijstva, je gotovo lepa vsota, ostane pa še vedno vprašanje, ali bodo takšni krediti zares rešili jugoslovansko gospodarsko - to je prehrabeno - krizo. Dokler se komunisti namreč ne bodo lotili problema pri jedru, toliko časa se zdijo vse astronomske številke dinarjev samo krpanje. Z drugimi besedami: režim mora spremeniti svoj odnos do kmeta, če hoče dovolj hrane za domače potrebe in za izvoz.

Problem pa ne leži samo v zmešani davčni in tarifni politiki, ampak v enaki ali morda še hujši meri zadeva vprašanje delovne sile. Te praktično na kmetih več ni, bodisi ker je šlo pred leti vse mlado v to varne (in to je vlada podpirala!), ali pa ker so predpisi o zaposlitvi za kmeta tako neugodni, da si enostavno ne more najeti delavca. (Na zadružnih posestvih je stvar seveda druga, ker prejemajo visoke podpore od države.) Kako naj namreč kmet plača poslu do 4000 din na mesec in še 45% od plače za zavarovanje? Zato pač kmet sam s svojo ženo obdela, kolikor zmore. To pa zadostuje komaj za lastno prehrano in za plačilo visokih davkov. Kajti za obleko že ni denarjā. Celo tam ne, kjer imajo pri hiši še nekaj otrok, ki pomagajo na polju. Kakor hitro odrastejo, že - kljub pozivanju vlade, naj ostanejo na posestvih - zapuščajo zemljo in spet hite v mesta, kjer se bodo lažje oblekli kot na kmetih.

V tem predvsem in potem šele v slabi letini leži poglobitveni vzrok da je Jugoslavija lani pridelala kar za 400.000 ton pšenice manj kot v "suhem" letu 1952. Zato je, kakor počasi prihaja na dan, Tito na jezen popustil glede Trsta in kmalu zatem poslal Vukmanovića v Združene države, da bi tam "našel" obljubljeni pšenico. Od ameriških poljedelskih viškov bo Jugoslavija poleg žita deležna tudi bombaža. Letos naj bi tega prejela za 32 milijonov dolarjev.

Vukmanović pa je potrkal tudi na vrata Svetovne banke in prosil posojilo za kmetijstvo. Nezaupljivi kakor so, so mu odgovorili, da bodo najprej poslali v Jugoslavijo svojo komisijo, ki bo proučila tamk. razmere in načrte.

Kot nalašč so cene na trgu poskočile prav na zimo. Komunisti razlagajo to rast cen kmetijskim proizvodom, češ da so tržišča slabo urejena. Od kmeta kupljen pridelek namreč še ni tako visok; cene dvigajo razni posredovalci, ki v glavnem niso privatniki. Državna podjetja, ki bi morala s pridelki oskrbovati mesta, oskrbujejo sebe z dobički in če jim tako prija, rajši celo prodajo proizvode v tujino; zaradi lakote po devizah namreč vlada z dinarji podpira tista podjetja, ki trgujejo s tujino in služijo tujo valuto.

In da bi stiska bila še hujša, so lani zapadli prvi roki za odplačilo kratkoročnih posojil v tujini. Kljub prizadevanjem Jugoslavija ni v celoti uspela, da bi upnice popustile; zato je apelirala nanje, naj bi sledile Veliki Britaniji in naj bi se udeležile mednarodne konference z Jugoslavijo, kjer bi zadevo v celoti uredili. Kot kaže je bil ta apel namenjen v glavnem Zap. Nemčiji, ki hoče najprej urediti finančna vprašanja med obema državama, ker datirajo še iz predvojne in medvojne dobe.

Vsega skupaj si je Jugoslavija izposodila na zapadu 43 milijonov funtov, ki bi jih morala lani pričeti odplačevati. Na Anglijo odpade 17 milijonov, odplačljivih med 1954 in 1958, letno med 3 in 4 milijoni. Po sporazumu med Jugoslavijo in Anglijo pa je odplačilni rok podaljšan do 1.1962, pa tudi obrestna mera je znižana.

Jugoslavijo silita torej k izboljšanju kmetijstva lakota doma in misel na izvoz, ki bi ga lahko predstavljali kmečki pridelki in služili devize. Toda ker so vse preveč socializirali, manjka zdaj pridelkov in denarja, da bi mogli "graditi socializem". Namesto, da bi s kmetijskimi pridelki kupovali v tujini stroje za pospešeno industrializacijo, morajo z bornim industrijskim izvozom kupovati hrano, da preživijo lačne milijone jugoslovanskih državljanov.

V upravi našega lista je na prodaj nekaj izvodov argentinskega KOLEDARJA-ZBORNICA. Cena: 1 funt.-

Od posebnega dopisnika:

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA V ARGENTINI

Koncem februarja lanskega leta je ustanovila skupina v Buenos Airesu živečih kulturnih delavcev družbo, ki ima namen pospeševati in posredovati kulturne stvaritve, zlasti slovenske. Potrebnost take družbe je bila že večkrat utemeljena z različnimi razlogi, a največkrat s tem-le: v zamejstvu živi lepo število kulturnih ustvarjalcev, ki so poklicani res ustvarjati in to zlasti v tistih panogah, v katerih ustvarjanje doma ovirajo; splošno kulturno življenje v zamejstvu, zlasti v izseljenstvu pa grozi zdrkniti v neko sentimentalno obnavljanje kulturnih spominov, ki bi postajali vedno bolj površni. Potrebno je te dati kulturnim delavcem moralno in vsaj minimalno materialno podporo, če že ne za ustvarjanja, pa vsaj za publiciranje njihovih stvaritev in jih povezati s kulturnim konzumentom v zamejstvu.

Misel te družbe je takoj naletela na navdušen odziv pri kulturnih delavcih v vseh svobodnih deželah, kjer prebivajo naši ljudje. Tudi odziv pri občinstvu ni bil slab, čeprav so nekateri krogi kazali nezaupanje. To nezaupanje je prišlo do izraza zlasti v vprašanju, zakaj se nova družba ne priključi kateri že obstoječi organizaciji kot njen kulturni odsek. Toda že začetni program Slovenske kulturne akcije je bil tolikšen, da presega delovni program katerekoli druge naše ustanove. Poleg tega akcija ni bila nikoli zamišljena kot društvo in spet njen delokrog ni bil omejen na eno deželo, ki jo takšno društvo lahko zajame. Danes tudi takšnih očitkov, češ "zakaj posebej, zakaj ne v našem okviru?", ni več.

Slovenska kulturna akcija ima tri vrste članstva: ustvarjalno, redno in izredno. Ustvarjalni člani so umetniki, kritiki in znanstveniki, razdeljeni v pet odsekov: filozofskega, literarnega, glasbenega, umetniškega in gledališkega. Nadaljnji odseki se še lahko ustanovijo. Ustvarjalni člani so povsod na svetu. Največ jih je v Argentini, potem v Gorici, Trstu, Rimu, v USA, Švici, Kanadi, v Parizu, na Irskem in še kje. Ustvarjalni člani volijo vsaki dve leti skupno upravo, v svojih odsekih pa vodjo in njegovega namestnika, ki ju lahko vedno zamenjajo. Njihova poglavitna naloga pa je ustvarjati na svojem področju in te svoje stvaritve nuditi zamejskemu slovenstvu. - Redni člani so samo v Argentini, kjer so jim za malenkostno članarino brezplačno dostopne kulturne prireditve in imajo popust pri publikacijah. - Izredni člani so mecenji.

V Buenos Airesu je Slovenska kulturna akcija priredila v prvi zimski sezoni 23 kulturnih večerov za članstvo, pa tudi za ostalo občinstvo. Poleg teh večerov je bilo še več diskusij in odsekovnih sestankov. Na teh večerih so prišla do prve izvedbe številna izvirna dela naših umetnikov, poleg tega pa so na njih kritiki pa znanstveniki obravnavali vprašanja, ki so bila potem z istimi, spremenjenimi ali drugačnimi referati objavljena v družbenih publikacijah. Ti večeri so nepogrešljive vzpodbude za ustvarjanje kulturnih delavcev in so ga dejansko deležni vsi naročniki družbenih edicij. Želeli je, da se vršijo takšni sestanki povsod, kjer je več ustvarjalcev in dejansko se vršijo - v manjšem obsegu še - tudi že v Trstu.

Zvezo med ustvarjalci v svetu vzdržuje poleg odsekovnih vodij zlasti tajništvo akcije, potem pa seveda uredništva publikacij. Slovenska kulturna akcija je v prvem letu izdala 4 številke literarno umetniške revije "Meddobje", ki jo urejujeta Zorko Simčič in Ruda Jurčec, znanstveni zbornik "Vrednote", ki ga urejuje Ruda Jurčec, in knjižno zbirko (prvo leto dve knjigi: Kociper, "Mertik" in Pregelj, "Moj svet in moj čas"), ki jo urejuje dr. Tine Debeljak. Večina publikacij je do konca leta 1954. prišla že na svetlo, ostale so še v tiskarni in bodo do srede februarja tudi že zunaj. Knjižni program za leto 1955. še ni dokončno izdelan, bo pa še obširnejši kot v prvem letu. "Meddobje" bo izšlo v šestih številkah, "Vrednote" kakor prvo leto, knjižna zbirka pa bo obsegala štiri

knjige. Med rokopisi, ki so zaenkrat na prvem mestu, so pesniški venec, gorniško-leposlovna knjiga, roman iz slovenskega življenja pred 90 leti in zbirka treh izseljenskih dram. Toda to še ni dokončni izbor, ki more biti samo še boljši, kot je ta napoved.

Ivan Pregelj: "MOJ SVET IN MOJ ČAS"

Neposredno pred izidom je v založbi Slovenske kulturne akcije XI. zvezek Pregljevih zbranih spisov. Gradivo je uredil dr. Tine Debeljak, ki ga je prinesel seboj v Argentino in ponudil kulturni akciji. Poleg urednikovega izčrpnega komentarja bo knjiga vsebovala tudi bogato, še nikjer objavljeno ilustracijsko snov iz Pregljevega življenja in dela.

"Moj svet in moj čas" vsebuje v Pregljevih lastnih povestih, črti = cah, pesmih in zapiskih pisateljev življenjepis in njegov pogled na svet. Knjiga bi morala iziti že za Pregljevo šestdesetletnico v domovini, pa so izid preprečile tedanje razmere. Zdaj ob sedemdesetletnici je komunistični režim pisatelja seveda popolnoma ignoriral.

Ker smatrajo Preglja za Cankarjem največjega slovenskega pisatelja, je napoved te knjige vzbudila med svobodnimi Slovenci živo zanimanje. Za to vabi Slovenska kulturna akcija na prednaročbo, da bo lahko natisnila zadostno število te izredne knjige. "Moj svet in moj čas" je že v stavnici in bo dotiskan 15. februarja tl. Naročila v Angliji sprejema Rev. I. Kunstelj (Marillac House, Warley, Essex.), knjiga pa stane broširana 18/6, (ali § 2.60), vezana v platno £ 1.2.6 (ali § 3.20), v usnje vezana pa £ 1.6.6 (ali § 3.70), vse plačljivo ob naročbi. Opozorježi pa smo, da morajo biti naročila pri č.g. Kunstlju najkasneje do 31. januarja tl.

OBRAČUNSKO POROČILO "SOCIALNEGA SKLADA"

1) Pomoč sta prejela g. J. K. (Rid) v vrednosti £ 1.0.0. in g. D. N. (Graz) v vrednosti 14/.

2) V letu 1954. je Sklad odpremil 18 pošiljk. Prenos imovine iz 1953 je znesel £ 27. 7. 4 1/2
Darila v letu 1954. £ 18. 2. 0
Tako je bilo skupnih dohodkov... £ 45. 9. 4 1/2

Izdatki za nabavo poslanih predmetov £ 32. 0. 4
Stroški za poštnino so znesli... £ 1. 0. 9 1/2
Skupnih izdatkov je torej bilo.. £ 33. 1. 1 1/2

Stanje imovine dne 31.12.1954... £ 12. 8. 3, kar je bilo preneseno na poslovno leto 1955.

DUSGJ

Letni občni zbor Do brodelnega združenja svobodnih državljanov Jugošlavije, ki bo obravnaval finančno poročilo za l. 1954., se bo vršil 15. februarja ob 8h zvečer v prostoru Allieed Circle, 46 Green St., London W.1. Letos bo zbor izvolil novega tajnika in blagajnika.

PISMO UREDNIKU

Korotan: G. urednik! V prvem članku o koroških Slovencih (KT 147) je posebni dopisnik navedel netočno trditev, češ da so v vodstvu Družbe sv. Mohorja "sedeli celo nemško usmerjeni duhovniki", kar bi naj bil tudi vzrok, da nikamor s stvarjo ni šlo. Tega ni mogoče trditi, ker to ne odgovarja dejstvu. Strinjam pa se z dopisnikom, da je bila poživitev otežkočena z ozirom na razpoloženje celovškega ordinariata. Enako drži, da celo nekateri katoliški

Slovenci poživitev niso hoteli. -k

(Pisec zadevne razprave o koroških Slovencih obžaluje, da se mu je v prvi članek vrinil netočen podatek. Z ozirom na kritiko g. -k ga je preveril in ugotovil, da ima kritik prav. Ur. KT.)

NAROČNIKE V AVSTRALIJI

obveščamo, da je g. Norbert Žitnik prenehal biti poverjenik za KLIC TRIGLAVA. O načinu plačevanja naročnine bodo avstralski naročniki v kratkem obveščeni neposredno

DARUJTE ZA

"NAŠ DOM" V LONDONU

NAROČNINA ZA KLIC TRIGLAVA: 24/- za celo leto, 6/- za četrt leta.